

Skriftlig beretning

Pædagogisk Sektor
2010-2013

Skriftlig beretning
Pædagogisk Sektor 2010-2013

Redaktion: Birgit Stechmann og Lone Kaufmann

Politisk ansvarlig: Jakob Sølvhøj

Layout af omslag: GraFOA Maja Honoré

Produktion og Tryk: Pjec1heden og FOAs trykkeri, september 2013

Pædagogisk sektor

2010-2013

Skriftlig beretning

Beretning 2010-2013

Pædagogisk sektor

Indledning	7
Normeringer i dagtilbud.....	9
Beskæftigelsesudvikling – og dagpenge.....	12
Folkeskolereform	13
Privatisering	15
Arbejdsmiljø	16
OK 11 og OK 13	17
Det private overenskomstråde	18
Dagplejens fremtid	19
Det specialiserede socialområde	22
Uddannelse.....	23
Faglig udvikling	24
Samarbejdspartnere	29
Medlemstal og organisation	31

Beretning 2010-2013

Indledning

Det pædagogiske område har været igennem nogle barske år i denne kongresperiode.

Kombinationen af faldende børnetal og store kommunale besparelser har betydet nedlæggelse af omkring 5.000 fuldtidsstillinger indenfor Pædagogisk sektors overenskomstområder i kommunerne og ledigheden blandt sektorens medlemmer er vokset kraftigt.

Stillingsnedlæggelserne har ramt de fleste af sektorens faggrupper, og på dagplejeområdet har udviklingen været så dramatisk, at dagplejen i nogle områder er truet på sin eksistens.

I takt med den negative stillingsudvikling på det kommunale område er der sket en kraftig vækst i privatiseringen af børneområdet. Ændrede daginstitutionsstrukturer har resulteret i mange nye privatinstitutioner og i kølvandet på nedlæggelsen af kommunale dagplejepladser er antallet af private børnepassere vokset betydeligt.

Forhåbningerne om, at en ny regering ville ændre den negative udvikling på det pædagogiske område er meget langt fra blevet indfriet. Pædagogisk sektor formulerede i god tid forud for folketingsvalget i september 2011 en række krav til forandringer på dagtilbudsområdet, der blev positivt modtaget af de daværende oppositionspartier, men efter 2 år med S-SF-R har vi stadig til gode at opleve mærkbare positive forandringer på området.

Regeringsskiftet har ført til en større åbenhed og en markant bedre dialog, men de konkrete resultater er stort set udeblevet. De ekstra 500 millioner kroner, der ved finanslovsforhandlingerne i 2011 blev afsat til normeringsforbedringer, blev aldrig fulgt op af håndfaste krav til kommunerne om at anvende pengene til formålet.

Politiske initiativer der for alvor bryder med New Public management styringen af børneområdet har vi endnu til gode, og de positive tilsagn før valget om at gøre noget ved privatiseringen af dagpleje og daginstitutioner er hidtil kun blevet fulgt op af en undersøgelse af ejerformerne på området. En undersøgelse der et år efter det bebudede tidspunkt for offentliggørelse endnu ikke er kommet til hverken sektorens eller offentlighedens kendskab.

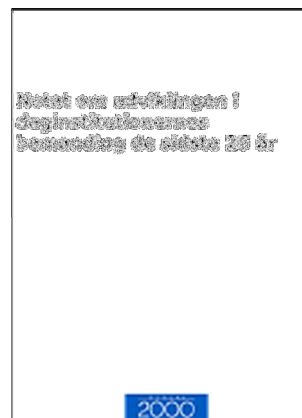
På skoleområdet vil regeringens folkeskolereform gå hårdt ud over skolefritidsordninger og fritidshjem og kan komme til at koste mange af sektorens medlemmer deres job. Heller ikke på det specialiserede socialområde har regeringsskiftet ført til afgørende positive forandringer. På trods af de nuværende regeringspartiers modstand mod VK regeringens ændringer af de økonomiske styringsmekanismer på det specialiserede område, er der endnu ikke taget skridt til at rulle ændringerne tilbage.

Kongresperioden har kort sagt været præget af mange store udfordringer, men har dog også været præget af en positiv udvikling på en række områder, som f.eks. den store stigning i optaget på den pædagogiske assistentuddannelse, en kraftig vækst i antallet af organiserede elever i sektoren og en meget bred vifte af initiativer, der har bidraget til udvikling af fagområderne og faget og kastet lys på det betydningsfulde arbejde, der udføres af FOAs medlemmer på det pædagogiske område.

Normeringer i dagtilbud

Fra 1985 til 2011 er bemanningen i børnepasningen faldet med cirka 15 procent, når man måler på, hvor mange timer personalet har pr. barn. I samme periode har de ansatte i dagtilbud fået mange nye opgaver. Det betyder, at det reelle fald i voksentimer pr. barn er helt oppe på 36 procent. *"Normeringsudviklingen i daginstitutionerne de sidste 25 år"*, udarbejdet for FOA og Ugebrevet A4 i marts 2011.

Som optakt til folketingsvalget i september 2011 offentliggjorde Pædagogisk sektor i oktober 2011 pjecen **FOAs bud på en dagtilbudsreform**. Blandt buddene var et ønske om bedre normeringer og grundnormeringer i dagtilbuddene. Bureau 2000 udarbejdede i løbet af 2011 en række undersøgelser, der alle understøtter sektorens argumentation for at mindske antallet af børn pr. voksen i dagtilbud.

Undersøgelsen "Udvikling i dagtilbuddene de sidste 10 år" (2011) viser udviklingen i den periode, hvor VK regeringen havde magten. Blandt andet udviklingen i bemanningen, som faldt med ca. 10 pct.

Undersøgelsen "Dagtilbud i Danmark, Sverige og Nordrhein-Westfalen" (2011) viser, at der i Danmark i 2010 var ca. 32 pct. flere børn pr. voksen i forhold til norske daginstitutioner, ca. 13 pct. flere børn pr. voksen set i forhold til svenske daginstitutioner og klart flere børn pr. voksen sammenlignet med Nordrhein-Westfalen – lidt forskelligt for de forskellige aldersgrupper.

Rapporten "Dagtilbud som investering" (2011) viser, at investeringer i dagtilbud nedbringer en række andre udgifter for samfundet. Gode normeringer er et af flere tiltag, der skal investeres i, for på længere sigt at spare samfundet for blandt andet: udgifter ved anbringelser af børn, udgifter ved specialundervisning, mistede skatteindtægter og udgifter til passiv forsørgelse.

Undersøgelserne "Daginstitutionernes hverdag 2010" og "Daginstitutionernes hverdag 2012" viser, at der er den sammenhæng personalet fremhæver: **jo mindre personale, jo sværere er det at sikre omsorgen for børnene**. Sidst nævnte rapport præsenterede sektoren på konferencen "Mere tid til børnene" på Christiansborg i april 2012, hvor de børnepolitiske ordførere fra regeringen og Enhedslisten deltog i en debat om normeringer i daginstitutionerne.

Undersøgelsen "Daginstitutionernes hverdag 2013" viser, at det står bedre til med omsorgen for børnene end i de to foregående undersøgelser, på trods af store nedskæringer i antallet af ansatte. Det kan der være flere forklaringer på, dels har det skema, der skulle besvares af personalet i højere grad været besvaret af lederne af institutionerne, dels peger nogle på, at de har øget fokus på deres omsorg for børnene. I forbindelse hermed, har sektoren i et samarbejde med FOLA - Forældrenes Landsforening fået Bureau 2000 til at udarbejde en særlig undersøgelse af forældreindflydelse- og medvirken i daginstitutionerne. Undersøgelsen

viser blandt andet, at der overvejende er tilfredshed med det arbejde, de ansatte udfører med børnene. Derimod er **forældrene utilfredse med personalenormeringen**. Det fremgår også af undersøgelsen, at daginstitutionerne i høj grad bruger forældrene som gratis arbejdskraft.

Alle de nævnte undersøgelser har været meget vigtige grundsten i FOAs argumenter for bedre normering i de danske dagtilbud, ligesom undersøgelserne også har indeholdt slagkraftige argumenter til brug i FOAs afdelingers normeringsforhandlinger i kommunerne.

Den nye S-SF-Radikale regering, som overtog magten i september 2011, kom godt fra start, da de i deres regeringsgrundlag fremhævede, at de ville arbejde for bedre personale-normeringer i dagtilbud, og på sigt, for krav om minimumsnormeringer. I finansloven for 2012 afsatte regeringen sammen med Enhedslisten **500 mio. kr. til bedre normeringer i dagtilbud fra 2013** og frem. Sektoren udarbejdede sammen med BUPL et bud på, hvordan pengene skulle udmøntes, og på, hvordan der trinvis kunne indføres minimumsnormeringer.

De 500 mio. er imidlertid, som vi frygtede, blevet udhulet af besparelser i kommunerne, uden at regeringen har grebet ind overfor kommunerne. Og målsætningen om en **trinvis indførelse af minimumsnormeringer** har der ikke været fulgt op på fra ministeriets side.

Udnævnelsen af en ny minister for dagtilbudsområdet kan være et signal om en stærkere prioritering af området, og FOA vil lægge pres på, for at få den nye minister til at prioritere, at der igen kommer gang i forberedelsen af trinvis minimumsnormeringer, samt at det fremover sikres at de 500 mio. kr. til bedre normeringer, bliver brugt til bedre personalenormeringer i dagtilbuddene.

Beskæftigelsesudvikling – og dagpenge

Normeringsforringelser og faldende børnetal har i perioden betydet en **kraftig stigning i arbejdsløsheden blandt sektorens medlemmer**. Der er siden november 2010 nedlagt omkring 5.000 fuldtidsstillinger på sektorens overenskomstområder, og ledigheden blandt sektorens medlemmer er steget fra 1.788 til 3.146 i den samme periode.

Mens antallet af ordinært ansatte er faldet stærkt, så er **antallet af ekstraordinært ansatte kun faldet med 446 siden 2010**, så der i dag er 2500 ledige i løntilskud som pædagogmedhjælper. Faldet i antal løntilskudsansatte svarer til faldet i antal ordinære stillinger, men faldet burde have været større da, langt færre bliver aktiveret i dag, på grund af ændringer i kravene til aktivering af ledige. Derfor ser vi i mange kommuner, at der fortsat foregår et **kraftigt misbrug ledige i løntilskudsstillinger**.

Konsekvenserne af den store ledighed er blevet kraftigt skærpet, da **halveringen af dagpengeperioden og forlængelsen af optjeningsperioden** trådte i kraft d.1. januar 2013. 344 af sektorens medlemmer har i månederne efter årsskiftet mistet deres dagpenge, og der vil i den kommende tid været yderligere et meget stort antal arbejdsløse, der mister deres dagpenge, hvis reglerne ikke ændres.

For at sætte fokus på den katastrofale situation, som mange af sektorens arbejdsløse medlemmer befinder sig i, og for at inspirere til lokale initiativer, der kunne sikre jobs til de medlemmer, der stod til at miste deres dagpenge i 2013, var **dagpengespørgsmålet og arbejdsmarkedspolitikken hovedtemaerne på sektoren årsmøde i 2012**.

Folkeskolereform

Der har været et stærkt fokus på folkeskolen i perioden. Forud for regeringsskiftet havde VK regeringen gennemført sit skoleudviklingsprojekt, der som et af sine elementer havde et omfattende forsøg med **undervisningsassistenter** i folkeskolen. I mange kommuner blev undervisningsassistenterne ansat på FOAs overenskomst for pædagogmedhjælpere og pædagogiske assistenter, og i den **landsdækkende evalueringsrapport**, der forelå i efteråret 2011, blev forsøgene i det store, hele beskrevet som en succes. En vurdering som både Pædagogisk sektor og de medlemmer der har deltaget i forsøgene, har kunnet tilslutte sig. Alligevel må det konstateres, at mange af forsøgskommunerne valgte ikke at fortsætte undervisningsassistentordningen, da de statslige tilskudsmidler bortfaldt.

Op til regeringsskiftet havde Socialdemokraterne tydeligt markeret, at **heldagsskolen** ville være et højt prioriteret område efter et regeringsskifte, og det blev også meget hurtigt sat på dagsordenen efter folketingsvalget. Selvom evalueringen af en række heldagsskoleforsøg i efteråret 2012 bestemt ikke var en succeshistorie, valgte regeringen at satse benhårdt på indførelse af heldagsskolen i sit udspil til en folkeskolereform.

Udvidelsen af skoledagen på alle klassetrin blev et hovedelement i regeringens reformudspil, og finansieringen skulle først og fremmest findes ved at gennemtvunge en **forringelse af lærernes arbejdstidsregler**. I et tæt samspil mellem regeringen og KL blev der gennemtvunget en forringelse af lærernes arbejdstidsregler og i umiddelbar forlængelse heraf blev der indgået aftale om en folkeskolereform mellem regeringen og VKO. Dermed forlænges skoledagen for de mindste børn til 30 timer om ugen. Eleverne på mellemtrinnet skal have undervisning i 33 timer, mens de ældste elever skal have 35 timer om ugen.

Pædagogisk sektor har undervejs i det politiske forløb klart markeret sin modstand mod indførelse af heldagsskolen.

Sektoren er modstander af en forlængelse af skoledagen, der kraftigt indskrænker børnenes fritid. Vi deler regeringens synspunkt om, at der er behov for ændringer af folkeskolen, der især kan støtte de børn, der har det vanskeligt i skolen, men anser ikke en forlængelse af skoledagen som det rette middel. Tværtimod, svaret på skoletræthed er ikke mere skole, men en ændring af skolens indhold, der bl.a. understøtter børnenes trivsel som en afgørende forudsætning for en bedre læring.

Heldagsskolen er samtidig et **alvorligt anslag mod fritidspædagogikken**, og der er grund til at forvente, at den kraftige udvidelse af skoledagen for de mindste klasser vil få alvorlige konsekvenser for skolefritidsordninger og fritidshjem, allerede når reformen træder delvist i kraft fra 2014. Reformen vil først blive fuldt implementeret efter et kommende folketingsvalg. Der må forventes en betydelig indskrænkning i fritidsordningernes åbningstid, hvortil kommer en risiko for, at mange forældre vil fravælge fritidshjem og skolefritidsordninger, når åbningstiden reduceres til en morgenåbning og nogle få timer om eftermiddagen. Der er derfor **lagt op til nedlæggelse af mange stillinger i fritidsordningerne**, hvilket skærper behovet for at sikre beskæftigelse til sektorens medlemmer i skolens undervisning og andre opgaver i skolen.

Det har gennem en årrække været en højt prioriteret opgave at arbejde for beskæftigelse til sektorens medlemmer i skolen. Sektoren har længe stillet krav om indførelse af undervisningsassistenter som en permanent del af skolens personale, og behovet for at sikre jobs i skolen er nu blevet meget påtrængende, da skolereformen sætter tusindvis af medlemmers beskæftigelse på spil. Pædagogisk sektor har derfor, på trods af modstanden mod indførelsen af heldagsskolen, lagt vægt på at være i dialog med Børne- og undervisningsministeren om reformens perspektiver for det pædagogiske personale, ikke mindst for pædagogmedhjælpere og pædagogiske assistenter, og har undervejs modtaget forsikring om, at det ikke var tanken at begrænse disse faggruppers beskæftigelsesmuligheder i skolen. Det tilsagn er der politisk stået ved med reformen, der åbner for pædagogmedhjælperes og pædagogiske assistenters deltagelse i undervisningen både i de fagrettede timer og i de nye understøttende undervisningstimer.

Efter indgåelsen af den politiske aftale om reformen har **sektoren igangsat en koordineret indsats, der kan understøtte afdelingernes arbejde for at søge indflydelse på reformen**, hvis konkrete udformning i høj grad vil være op til beslutning i hver enkelt kommune og til dels på hver enkelt skole. I indsatsen indgår bl.a. et aktionslæringsprojekt, der gennemføres i samarbejde med FOA TR og 5 lokale sektorer og afdelinger.

Vigtige målsætninger for indsatsen er at fastholde længst mulig åbningstid og ordentlig pædagogisk kvalitet i fritidsordningerne, så disse fortsat vil være attraktive for børn og forældre og dermed sikre fortsat beskæftigelse til mange af sektorens medlemmer på området, samt at sikre jobs og ordentlige arbejdsvilkår for sektorens medlemmer i skolen. Både i form af heltidsstillinger i skolens undervisning og stillinger, hvor beskæftigelse i skolefritidsordninger og fritidshjem kombineres med deltagelse i undervisningen og andre arbejdsopgaver i skolen.

Privatisering

Privatiseringen af dagtilbuddene er fortsat i vækst. En undersøgelse, som sektoren har fået gennemført i efteråret 2012, viser at der ved udgangen af 2011 var indskrevet næsten 12.000 børn i privatinstitutioner på 0-5 års området, mens næsten 6.500 børn blev passet af private børnepassere. Det er en stigning på et par tusinde børn bare på et enkelt år, og udsagn fra bl.a. Frie Børnehaver bekræfter at udviklingen fortsat går hastigt den gale vej.

På skoleområdet har væksten i private tilbud begrænset sig til et par hundrede fra 2010 til 2011, men der er en almindelig forventning om, at folkeskolereformens forlængelse af skoledagen vil sætte yderligere skub i privatiseringen på skoleområdet og dermed også af fritidsordningerne.

Selvom den private børnepasning stadig udgør en meget begrænset del af det pædagogiske arbejdsområde er udviklingen stærkt bekymrende. **En fortsat privatisering vil have en betydelig undergravende effekt på både det offentlige dagtilbudsområde og fritidsordningerne.** Privatiseringen gør det vanskeligere for kommunerne at planlægge områdets udvikling, og der må, i et vist omfang, opereres med en fordyrende overkapacitet. De manglende kvalitetskrav i lovgivningen til de private børnepassere betyder, at der ikke er de samme krav til den pædagogiske kvalitet, som i den kommunale dagpleje. Samtidig peger en undersøgelse, som Pædagogisk sektor har fået udarbejdet, på at der er en klar tendens til, at privatiseringen baner vej for en social og etnisk skævvridning af børnesammensætningen, hvor den relative andel af børn af veluddannede forældre er større i de private end i de offentlige daginstitutioner, mens den relative andel af børn af forældre med en anden etnisk oprindelse end dansk er større i de offentlige daginstitutioner.

Sammen med Pædagogisk sektor organiserede tillidsfolk fra dagplejen i starten af 2012 en **underskriftindsamling mod privatisering af dagplejen**, hvor stort set alle tillidsrepræsentanter for dagplejerne og dagplejepædagogerne satte deres underskrift på et krav til den nye børne- og undervisningsminister om at stoppe privatiseringen af dagplejen. Halvandet år efter har regeringen endnu intet reelt foretaget sig for at stoppe privatiseringen, hverken af dagplejen eller resten af det pædagogiske arbejdsområde. Kort efter den nye regerings tiltræden tog børne- og undervisningsministeren ganske vist initiativ til en

undersøgelse, der skulle afdække ejerformerne på området, men resultatet af undersøgelsen, der skulle have ligget klart i efteråret 2012, er endnu ikke offentliggjort.

Pædagogisk sektor har løbende opfordret regeringen til at handle i sagen. I argumentationen mod privatiseringen af dagtilbudsområdet har sektoren **henvist til erfaringerne fra Norge og Sverige**, hvor en massiv privatisering de senere år, har ført til en fremvækst af private børnepasningskoncerner, som har været fordyrende. På sektorens årsmøde i 2011 blev der sat fokus på privatiseringsproblemet bl.a. gennem oplæg om de norske erfaringer. I juni 2011 offentliggjorde Anvendt Kommunal Forskning (AKF) ligeledes en rapport, der dokumenterer, at privatisering ikke nødvendigvis gør velfærdsydelserne billigere – tværtimod – **på dagtilbudsområdet bliver ydelserne dyrere.**

Arbejdsmiljø

I perioden er de nye **forebyggelsespakker** på det pædagogiske område blevet lanceret. Der er blevet udviklet forebyggelsespakker på både dag- og døgnområdet. På døgnområdet har der kunne søges om fire forskellige forebyggelsespakker, og der er i alt blevet bevilget 232 pakker indenfor den afsatte økonomi. På daginstitutionsområdet fortsætter ordningen, og det er foreløbig 66 daginstitutioner, der har modtaget en forebyggelsespakke.

Udviklingen af et **arbejdsmiljøregnskab** er nu tilendebragt. Arbejdsmiljøregnskabet er blevet udviklet i et samarbejde mellem FOA og rådgivningsvirksomheden COWI, og flere institutioner fra hele landet har givet tilsagn om at medvirke i et interventions- og forskningsprojekt, hvor værktøjet **skal afprøves** i praksis.

Pædagogisk sektor har aktivt indgået i FOAs samarbejde med **forskere fra RUC** om, at afdække og beskrive de arbejdsmiljømæssige konsekvenser af **New Public Management**. Udredningen peger ikke overraskende på, at indførelsen af markedsprincipper og nye styringsmetoder, samt de voksende krav til dokumentation påvirker det psykiske arbejdsmiljø i negativ retning.

Pædagogisk sektors faggrupper har i perioden haft fokus på arbejdsmiljøet, som har været et gennemgående **tema på faggruppelandsmøderne** i såvel 2012 som 2013. På møderne i 2012 skulle faggrupperne indsamle bidrag til at indkredse de tre væsentligste arbejdsmiljøproblemer indenfor de respektive områder, og med afsæt heri havde faggrupperne igen arbejdsmiljøet på dagsorden i 2013.

OK 11 og OK 13

De kommunale overenskomster er blevet fornyet to gange i perioden. I henholdsvis 2011 og 2013. **Begge overenskomstfornyelser har generelt givet meget beskedne resultater**, og når den nuværende overenskomstperiode udløber i 2015 vil det sandsynligvis stå klart, at det ikke har været muligt at sikre reallønnen i perioden.

De snævre rammer har givet meget begrænsede muligheder for at opnå forbedringer ved sektorens og de pædagogiske faggruppers forhandling om de enkelte overenskomster.

Ved forhandlingerne i 2011 pressede FOA på for at få en fælles prioritering i KTO af pædagoggrupperne, men det lykkedes kun at få tilført et helt minimalt beløb fra fællesskabet. Sektoren fulgte forsøget på at få et generelt løft til alle pædagoggrupperne op med en særlig prioritering af dagplejepædagogerne og de pædagogiske pladsanvisere, og sektoren og de faglige udvalg besluttede i fuld enighed at skævddele det samlede resultat, så disse to grupper fik et ekstra løft af grundlønnen. Et andet tilfredsstillende resultat ved forhandlingerne var at få sidestillet PGU'erne med de pædagogiske assistenter i henholdsvis pædagogmedhjælper- og omsorgsmedhjælperoverenskomsterne.

Ved forhandlingerne i 2013 lagde KL og Danske Regioner et betydeligt pres for at få gennemført forringelser af arbejdstidsreglerne på det pædagogiske døgnområde. Arbejdsgiverne frafaldt kravene om ændring af arbejdstidsreglerne ved de afsluttende forhandlinger, men det må forventes, at de, efter at have fået gennemtrumfet forringelserne af folkeskolelærernes arbejdstidsregler, vil rejse krav om ændring af reglerne på det pædagogiske døgnområde igen i 2015.

Ved forhandlingerne i 2013 var det en klar prioritering i sektoren, at de pædagogiske assistentelever særligt skulle tilgodeses. Det vigtigste resultat af denne prioritering blev indførelse af løn under barsel til de pædagogiske assistentelever, der også fik en lille ekstra lønstigning. Herudover var det et vigtigt resultat, at det lykkedes at få rettet op på problemet med den manglende lønregulering af GVU-elevers uddannelsesløn, der var sat i stå som en afledt konsekvens af forringelsen af VEU godtgørelsen. Desværre må det også konstateres, at det ikke lykkedes at få aftalt en overenskomstdækning af stordagplejen, ligesom det ikke lykkedes at nå til enighed med KL om at indskrive arbejde med socialpædagogisk bistand til borgere efter den sociale servicelovs § 85 ind i omsorgsmedhjælperoverenskomstens dækningsområde. Drøftelserne vedrørende sidstnævnte er fortsat efter OK forhandlingerne, men der er endnu ikke opnået enighed med KL.

Det private overenskomstområde

Der er i perioden for alvor kommet skred i overenskomstdækningen af privatinstitutionerne. I vinteren 2010 blev der, efter flere års forhandlinger, endelig **indgået en overenskomst med Frie Børnehaver**. Overenskomsten lægger sig tæt op af den kommunale overenskomst, men afviger dog på nogle væsentlige områder. Det centralt aftalte lønforløb ligger lidt højere end det aftalte lønforløb i den kommunale overenskomst, hvilket kompenserer for, at der ikke i overenskomsten med Frie Børnehaver er afsat midler til forlodsfinansiering af lokale lønforhandlinger. Der er i modsætning til den kommunale overenskomst heller ingen anciennitetskarens i pensionsbestemmelserne. Den store knast i forhandlingerne var FOAs krav om, at pædagogmedhjælperne i de private institutioner skulle have de samme rettigheder og vilkår som de kommunalt ansatte kolleger i forhold til den pædagogiske assistentuddannelse, og her endte forhandlingerne med, at Frie Børnehaver imødekom sektorens krav.

Overenskomsten med Frie Børnehaver banede vej for den videre overenskomstdækning af privatinstitutionerne, og der **er i perioden indgået overenskomst med Landsforeningen Danske Daginstitutioner og Daginstitutionernes Landsorganisation**. Det forventes, at der i efteråret også vil blive indgået overenskomst med Menighedernes Daginstitutioner. Der er, for alle de omtalte overenskomsters vedkommende, tale om **tiltrædelsesoverenskomster**, der skal tiltrædes af de enkelte daginstitutioner for at være gældende. Hertil kommer, at mange privatinstitutioner ikke er tilsluttet en af de omtalte paraplyorganisationer. Der er derfor endnu langt fra fuld overenskomstdækning af det private institutionsområde.

Ud over tiltrædelsesoverenskomsterne har FOA en centralt aftalt **overenskomst med Dansk Industri**, der omfatter en god håndfuld daginstitutioner og en overenskomst med Dansk Erhverv, der dækker vikarbureauer. Disse overenskomster er blevet fornyet i foråret 2012, og resultatet blev særdeles magert med lønstigninger på godt 2 %.

Dagplejens fremtid

Dagplejens fremtid har forsat haft sektorens fulde opmærksomhed i perioden 2010-2013. Især et stort fald i antallet af børnefødsler har sat **dagplejen under pres** i perioden, men også myter om store stigninger i prisen på en plads i dagpleje, samt et øget ønske fra forældre om flere pladser i aldersintegrerede daginstitutioner, har betydet mange afskedigelser i dagplejen. Antallet af dagplejere faldt fra april 2010 til 2013 med 4.197 og antallet af dagplejepædagoger 150.

Sektorens strategi for at sikre dagplejens fremtid i perioden 2010-2013 har fortsat været at dokumentere den kvalitet der er i dagplejen, få peget på udviklingsområderne og myter om dagplejen, samt angribe de økonomiske argumenter for at nedlægge dagplejepladser, der fremføres i nogle kommuner. Vi har drøftet dagplejens fremtid med ministeriet og de børnepolitiske ordførere, samt sat en række initiativer i gang for at støtte FOAs afdelinger i at opnå en politisk drøftelse af den fremtid, man ønsker for dagplejen i kommunerne.

Som et led i at få kommunerne til at sætte dagplejen på dagsordenen og tage en politisk drøftelse af dagplejens fremtid, udarbejdede sektoren magasinet "**Inspiration til dialog om dagplejen**" (2012). Målgruppen for magasinet var beslutningstagerne på børneområdet i kommunerne, og magasinet indeholdt interviews med dagplejeledere, forskere og en borgmester. Interviewene pegede alle på argumenter for at bevare dagplejen og for at investere i den som dagtilbud.

Kvaliteten i dagplejen blev også beskrevet i notatet "**Ny Nordisk Dagpleje**" (2012), som var skrevet til børne- og undervisningsministeren i forbindelse med lanceringen af ministeriets "Ny Nordisk Skole". Notatet indeholder argumenter for, og eksempler fra kommunerne på, at dagplejen er et moderne dagtilbud, der fuldt ud kan måle sig med det pædagogiske arbejde i daginstitutionerne.

Landskonferencen "Kvalitet i dagplejen" har årligt haft udvikling af kvaliteten i dagplejen på programmet. Børne- og undervisningsminister Christine Antorini deltog i konferencen i 2012 og blev i spørgsmål fra deltagerne især bedt om at forholde sig til udviklingen af private børnepassere. Sektorens arbejde for at standse tilgangen af **private børnepassere** er beskrevet i afsnittet om privatisering (side 8), og er væsentligt i forhold til at fremtidssikre den kommunale dagpleje.

Uddannelse af dagplejere, dagplejepædagoger- og ledere er også væsentligt, når dagplejen skal fremtidssikres. Her skal blot nævnes, at det for ministeriet, kommunerne, forældre og forskere, er væsentligt at dagplejen uddannes for at kunne overleve som dagtilbud.

På landskonferencen "Kvalitet i dagplejen" i 2013 præsenterede sektoren **forskningsrapporten "Dagplejen i Danmark – en observationsundersøgelse"**, udarbejdet af forskeren Ole Henrik Hansen fra Aarhus Universitet. I undersøgelsen er 130 børns interaktionsmønstre i løbet af en dag, observeret i 6 forskellige kommuner i dagplejehjem eller i legestuen. Observationerne er sammenholdt med dagplejernes alder, anciennitet, barnets køn, antal børn i dagplejen m.m. Dagplejernes pædagogiske valg gennem dagen er også beskrevet og fortæller blandt andet om

dagplejerens evne til at opbygge udviklingszoner for barnet og hendes evne til at opbygge barnets Selv. Undersøgelsen munder ud i anbefalingerne: Mere pædagogisk og didaktisk uddannelse af dagplejere, bedre screening af dagplejere ved ansættelsen, flere og bedre tilsyn af dagplejepædagoger, samt at dagplejepædagogerne i højere grad deltager i planlægningen af det pædagogiske arbejde i legestuerne.

Vi har nu en forskers bud på, hvad der skal til for at fremtidssikre dagplejen. Bud som også er helt i tråd med de indsatser, vi har arbejdet på at fremme igennem mange år.

Som der peges på i rapporten, er det er helt centralt for dagplejens fremtid, at der er tilstrækkeligt med tilsyn i dagplejen. Vi har derfor i mange år arbejdet på at synliggøre **dagplejepædagogernes arbejde**, som desværre ofte er usynligt for forældre og politikere. I forbindelse med landskonferencen "Kvalitet i dagplejen" 2011 fik vi forskerne Erik Sigsgaard, Rikke Sværke Madsen og Rie Haslund til at skrive om dagplejepædagogens pædagogiske arbejde. Det gjorde de i hæftet "Dagplejepædagogens rolle". Målgruppen for hæftet var både

forældre og beslutningstagere i kommunerne, men hæftet er også et godt redskab til FOAs afdelinger i forbindelse med normerings- og lønforhandlinger for dagplejepædagoger.

Hæfterne "**Børn i udsatte positioner i dagplejen**" af Udviklingsforum (2011) og "**For tidligt fødte børn i dagpleje**" af cand. mag. Charlotte Appel Mammen, har på samme måde dagplejere og dagplejepædagoger som målgruppe, men er samtidig et nyttigt redskab for FOAs afdelinger, når der skal forhandles løntillæg for dagplejere og dagplejepædagoger, fordi det i hæfterne er beskrevet hvor stor en opgave det er at have udsatte eller for tidligt fødte børn i dagpleje.

Hæftet "**At være i gæstepleje**" som Erik Sigsgaard, Rikke Sværke Madsen og Rie Haslund skrev til landskonferencen "Kvalitet i dagplejen" 2012 gør op med forestillingen om, at gæstepleje nødvendigvis er en ulempe for barnet. Forskerne har på besøg i gæstedagplejen observeret børnene og gæstedagplejernes samspil, og viser i hæftet, at gæstedagpleje kan være en rigtig god oplevelse for barnet. Målgruppen for hæftet var forældre, men også dagplejen, som utilsigtet kan komme til at støtte forældrene i, at gæstedagpleje er dagplejens akilleshæl.

Med Bureau 200 undersøgelsen "Aktuelle udfordringer i dagplejen – Kvalitet og kapacitetsstyring, når børnetallet falder" (2013), har vi vist, at dagplejen sagtens kan have en høj udnyttelse af pladserne. Når **pladsudnyttelsen** ikke er været optimal, handler det oftest om forkerte prognoser over antallet af børnefødsler. Undersøgelsen viser også, at **prisen for en dagplejeplads ikke er steget mere end prisen på en vuggestueplads**, når man tager højde for at forældrene nu mange steder betaler for frokost, som før var inkluderet i prisen på en vuggestueplads.

Som endnu et led i at få sat dagplejens fremtid på dagsordenen i kommunerne, har **Pædagogisk sektor tilbudt FOAs afdelinger besøg** af sektorformanden og forsker Ole

Henrik Hansen. Formålet med besøgene er en dialog om pædagogik og økonomi i dagplejen, mellem lokale beslutningstagere, FOAs afdelinger, FOA centralt og en børneforsker. 25 afdelinger har i skrivende stund taget imod tilbuddet og flere af dem har inviteret mere end en kommune.

Det specialiserede socialområde

En langvarig politisk hetz mod handicappede borgere fik i sommeren 2011 en række handicaporganisationer og fagforbund, herunder FOA, til at etablere et samarbejde mod hetzen og forringelser af vilkårene for handicappede og udsatte borgere og ansatte på det specialiserede socialområde. Kommunalpolitikeres nedsættende udtalelser og forslag om øget brug af fiksering og tvangsmedicinering blev taget op på et stort fælles møde på Nyborg Strand under overskriften **"Stop hetzen mod handicappede og udsatte borgere"**.

Det blev startskuddet til et godt samarbejde, hvor FOA sammen med DH, SL, DS og Det sociale netværk. Sammen har vi bl.a. har afholdt høring på Christiansborg og regionale møder forud for tilsynsreformen med politikere og forvaltningsfolk, hvor perspektiver og krav til udviklingen på det specialiserede socialområde er blevet diskuteret. I forbindelse med høringen udgav FOA sammen med de øvrige organisationer pjecen **"En tiltrængt socialreform – anstændig socialpolitik for personer med handicap og socialt udsatte."**

For at skabe et klart grundlag for sektorens arbejde på området, centralt og lokalt, vedtog sektorbestyrelsen i efteråret 2011 en række **politiske krav til forandringer for bo- og dagtilbud** på det specialiserede område, der er udsendt til de lokale sektorer og afdelingerne.

FOA har i perioden sammen med andre organisationer deltaget i et samarbejde med Socialministeriet vedrørende **etisk håndtering af beboermidler**.

Sektoren har fået udarbejdet **gode råd vedrørende medicin-håndtering** særligt rettet mod omsorgsmedhjælpere, der bl.a. er blevet formidlet på hjemmesiden og via medicinlommekort, der er udsendt til landets bosteder. Der er endvidere blevet arbejdet med formidling af rapporten "**Omsorgsmedhjælperen – den daglige forskel**", gennem udsendelsen af en pjece med samme titel og

deltagelse i lokale møder om rapporten, som sektoren i sidste periode havde fået udarbejdet af Aarhus Universitet.

Uddannelse

Den pædagogiske assistentuddannelse er i perioden vokset til at blive **en af landets største erhvervsuddannelser**, og der er nu en samlet elevbestand på næsten 4.000 elever.

Samtidig vokser antallet af pædagogiske assistenter på alle de pædagogiske overenskomstområder, og mange vælger at fortsætte i uddannelsessystemet og uddanne sig til pædagog.

Desværre må det også konstateres, at det med det faldende børnetal og store nedskæringer i personalenormeringerne, er svært for mange nyuddannede at finde job. Alt for mange kommuner føler sig åbenlyst ikke forpligtet af et ansvar overfor de mange elever, de selv har ansat. Det må der laves om på.

Den pædagogiske assistentuddannelse er blevet en utrolig populær uddannelse, ikke mindst blandt unge, men også her svigter kommunerne deres ansvar, og der er fortsat hvert år flere tusinde afviste ansøgere på uddannelsen. Det har samtidig vist sig vanskeligt at få optaget på den pædagogiske assistentuddannelse udbudt som GUV op på et rimeligt niveau, men der er en del steder indhøstet **gode erfaringer med gennemførelse af rotationsforløb**, som har betydet et opsving i søgningen til GUV'en.

Efter regeringsskiftet i 2011 udarbejdede FOA forslag til en betydelig forøgelse af optaget på såvel den ordinære pædagogiske assistentuddannelse som GUV, men forslagene kom aldrig til

en reel politisk forhandling, fordi **regeringen aflyste trepartsforhandlingerne** med arbejdsmarkedets parter.

Der har i perioden løbende været diskussioner om uddannelsens kvalitet, og om den i tilstrækkelig grad retter sig mod alle de pædagogiske arbejdsfelter, men en egentlig evaluering af uddannelsen er endnu ikke sat i værk.

Pædagoguddannelsen er i perioden blevet evalueret, og der blev i forsommeren indgået forlig om en revision af uddannelsen, der desværre ikke imødekommer FOAs og andre pædagogiske organisationers krav om en afskaffelse af de lønnede praktikperioder.

Faglig udvikling

Det er en væsentlig opgave for Pædagogisk sektor at bidrage til medlemmernes faglige udvikling. Det gør vi blandt andet ved, at:

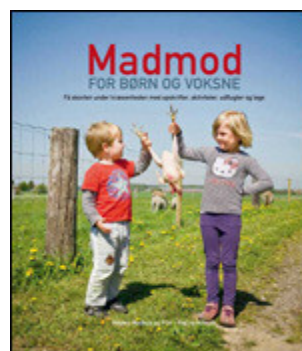
- Finde **eksempler på den fagligt gode praksis** til inspiration for andre
- Igangsætte **forskning i den pædagogiske praksis** og deraf følgende anbefalinger til udviklingen af faget
- Udvikle **fagligt inspirerende materialer** i et samarbejde med eksperter indenfor særlige pædagogiske temaer, fx børns motoriske udvikling.

Sektorens medlemmer er altid med til at læse og give kritik på nye materialer, så vi sikrer, at de er vedkommende og brugbare.

Forebyggende sundhed

Med sektorens fokus på dagtilbuddenes rolle i den forebyggende sundhedsindsats indledte vi i 2010 et samarbejde med Claus Meyer og Meyers Madhus. I 2011 udgav vi sammen kokebogen "**Madmod – for voksne og børn**".

Formålet med "Madmod" var at give inspiration til velsmagende og sund mad, som børnene kunne være med til at tilberede, og som ikke var for dyr. Målgruppen var både daginstitutioner og dagpleje, og medlemmer fra begge arbejdspladser testede opskrifter og gav gode råd. I Madmod er der lagt vægt på, at måltidet i dagtilbuddene har en stor pædagogisk værdi, og så har begrebet kræsenhed en stor plads – hvad er det, og hvad gør man ved det?

Erfaringer med bogen i daginstitutionerne er blandt andet at det pædagogiske personale og køkkenpersonalet, med bogen i hånden, har fået et meget bedre samarbejde om måltiderne. I 2011 holdt FOA og Claus Meyer "Madmodsløb" i København, hvor 500 børn løb til en række poster, hvor de skulle afprøve deres madmod. To af værterne i DRs børneprogram Ramasjang stod for at varme børnene op ved startlinjen og der blev senere vist optagelser fra dagen i deres program. Der var også planlagt et løb i Aarhus, som dog blev aflyst på grund af for få tilmeldinger. I 2013 er der igen børneløb i København med FOAs deltagelse.

I forbindelse med **forældrenes mulighed for at vælge frokostordninger** til deres børn i daginstitution fik sektoren i 2011 Bureau 2000 til at undersøge, om forældrene ønskede frokost til deres børn. Resultatet af undersøgelsen "Frokostordninger i daginstitutionerne – hvad ønsker forældrene?" var, at der hvor vuggestuebørn i forvejen fik frokost, ønskede forældre fortsat frokosten, og at forældrene ønskede frokost til deres børn i børnehave, hvis maden blev produceret i institutionens eget køkken, hvis personalet bakkede op om ordningen og hvis der var mulighed for at lære ordningen at kende.

I 2012 producerede sektoren sammen med Københavns Madhus, BUPL, 3F, Forældrenes Landsorganisation og Kost- og Ernæringsforbundet avisen "Frisk mad – børnemadsvalg 2012" målgruppen var både forældrene og det pædagogiske personale i daginstitutionerne.

Især de mindste børn skal, ifølge forskere, have den største opmærksomhed, når det gælder deres **motoriske udvikling** og eventuelle vanskeligheder. Hvis problemer opdages tidligt, kan man spare mange af børnene for de både faglige og sociale nederlag, der følger af en dårlig motorik ved skolestarten. I 2012 udgav sektoren derfor bogen "**Små glade ben – Om arbejdet med dagplejebørns motorik og sanser**" skrevet af motorisk konsulent Nanett Borre.

Bogen indeholder teoriafsnit om børns sansemæssige- og motoriske udvikling, samt en lang række eksempler på aktiviteter, der udvikler de helt små børns motorik og sanser. Hovedbudskabet i bogen er, at det er nødvendigt at vide noget om børns sanser og motorik, for at kunne vælge de aktiviteter, det enkelte barn kan have særligt stor

glæde af, for at udvikle sig bedst muligt. I 2013 omskrev vi **samme bog til vuggestuerne**, som fik titlen "Små glade ben – om arbejdet med 0-3 årige børns sanser og motorik".

Erhvervsskolerne har blandt andre en opgave i forhold til at sikre, at de pædagogiske assistenter kan klare de fysiske belastninger, de møder i deres fremtidige arbejde. Derfor har sektoren i 2012 og 2013 arbejdet på at få sat et pilotprojekt i gang, som på to skoler skulle styrke elevernes bevidsthed om, hvor meget en stærk krop betyder for at kunne have et langt arbejdsliv i en branche, hvor alt for mange ansatte får fysiske skader af arbejdet. Desværre opnåede projektet ikke i 2013 økonomisk støtte.

Pædagogisk arbejde i daginstitutionen

Bogen til vuggestuerne om de mindstes motorik blev præsenteret på **konferencen – "Den gode vuggestue"** i 2013, hvor vi i sektoren havde inviteret børne- og undervisningsministeren, forskere, politikere og forældrerepræsentanter til at komme med deres bud på, hvad der skaber den gode vuggestue. I forbindelse med konferencen udgav sektoren en artikel samling om den gode vuggestue.

Et af budskaberne på konferencen var, at der i stigende grad er tendens til, at man adskiller omsorgs- og "rene pasningsopgaver" fra de "egentlige pædagogiske aktiviteter". Et synspunkt der også er repræsenteret pjecen "**Det gode samarbejde**" (2011), som sektoren udgav i 2011. Pjecen indeholder hverdagsfortællinger om livet i en række daginstitutioner, hvor nøgleordene er: arbejdsglæde, engagement og respekt.

Hvordan det står til med selve anerkendelsen af hele daginstitutionsområdet er beskrevet i Publikationen "**Forandring og Forankring – om tilstanden på daginstitutionsområdet**", som blev præsenteret på en konference med samme titel i august 2011. Publikationen er ikke et samlet overblik over de væsentligste udviklingstendenser på dagtilbudsområdet, men en beskrivelse af området der peger i retning af, at området er rykket frem på den politiske og forvaltnings-

mæssige dagsorden. Derudover argumenteres der for at faggrupperne på området er i gang med en proces med at etablere sin faglighed på en stadig mere systematisk og vidensbaseret grundlag.

En meget kort karakteristik af tilstanden på området er, at daginstitutionerne er delagtiggjort i de omfattende forandringsprocesser, der generelt kendetegner velfærdsinstitutionerne i disse år.

I perioden har der igen været opmærksomhed omkring **mistanker om overgreb mod børn i dagtilbud**. I pædagogisk sektor har vi ønsket at få et overblik over, hvordan udviklingen på området er. Derfor har vi i 2013 i samarbejde med afdelingerne registreret, hvor mange der indenfor det sidste år er blevet meldt til politiet pga. mistanke om overgreb mod børn. Det er planen at gennemføre denne registrering hvert år. Opgørelsen viste at 8 pædagogmedhjælpere i 2012 var blevet anmeldt til politiet for mistanke om seksuelle overgreb på børn. Heraf blev 2 dømt. Yderligere 5 pædagogmedhjælpere har været mistænkt, uden at sagen blev anmeldt. Sektoren har i 2013 udgivet de elektroniske pjecer "**Det fælles ansvar**" og "**Mistænkt**".

Pædagogisk arbejde på specialskoler

Sektoren finansierede i 2012 undersøgelsen "**Samarbejdets kunst – Arbejdsfællesskaber og samarbejdsrelationer på specialskoler**", som forskerne Lotte Hedegaard-Sørensen og Søren Langager (Aarhus Universitet) stod for. Undersøgelsen viser, at det er muligt at samarbejde tæt uden at de enkelte professioner og faggrupper mister territorium. Den viser også, at det ikke nødvendigvis er nemt at samarbejde. Især relationen mellem pædagoger og lærere og mellem psykologer (og andre specialister) rummer udfordrende elementer. Forskerne antager, at undersøgelsen kan generaliseres til andre skoletyper og institutionstyper. Fx vil undersøgelsen kunne danne afsæt for diskussioner om **undervisningsassistenter** i folkeskolen. Blandt de anbefalinger forskerne har, anbefales det, at pædagogmedhjælperne får tid til at deltage i møder, hvor elever diskuteres, hvor undervisningen og andre pædagogiske aktiviteter planlægges og evalueres, og hvor

samarbejdet organiseres og aftales. Det synes at være nødvendigt for, at "hverdagen glider" og der kan skabes rum for undervisning.

Pædagogiske konsulenter

Der har årligt i perioden 2010-2013 været afholdt en **Landskonference** for de pædagogiske konsulenter, hvor udviklingen på dagtilbudsområdet og arbejdsopgaverne har været det centrale omdrejningspunkt. I 2013 er der arbejdet på en beskrivelse af "**Fremtidige opgaver for pædagogiske konsulenter på daginstitutionsområdet**", som skal bidrage til at vende udviklingen, så der ansættes flere pædagogiske konsulenter i kommunerne. Beskrivelsen vil, når den er færdig, blive drøftet med bl.a. Børne- og Kulturchefforeningen og Social- Børne- og integrationsministeriet.

Pædagogiske pladsanvisere

Sektoren har sammen med faggruppen i pjecen "**Den pædagogiske pladsanviser**" (2012) fået beskrevet, at der er brug for pædagogisk uddannede pladsanvisere, fordi de i kraft af deres uddannelse kan spare ressourcer for samfundet, i familierne og blandt institutionspersonalet. Målgruppen for pjecen er beslutningstagere i kommunerne og den indeholder interviews med daginstitutionsledere, der fortæller om de kvalifikationer og egenskaber, den pædagogisk uddannede pladsanviser har - til forskel fra pladsanvisere med en anden uddannelsesmæssig baggrund.

FOAs Pædagogiske Udviklings Fond (PUF)

Pædagogisk Udviklingsfond (PUF) er oprettet af FOA med det formål, at alle indenfor det pædagogiske virkefelt kan ansøge om pengemidler til udviklingsarbejde, projekter og forskning.

PUF ønsker at belyse betydningen af ophold i alle dag- og døgntilbud, herunder rammernes betydning ved at bevilge beløb til projekter, der støtter dette formål. FOAs Pædagogiske Udviklings Fond har i perioden bevilget støtte til følgende projekter:

2013:

- Skrammellegepladsen – et unikt univers for børn, Projektleder Jannie Madsen, Skrammellegepladsen i Emdrup. Projektet er ikke afsluttet

2012:

- Indførsel af IKT på bosteder. Projektleder: Bibi Lund (Ballerup Kommune). Projektet er afsluttet
- Arbejdsliv og hverdagsliv i nybygget og nyrenoveret dagtilbud. Projektleder Sissel Brandi Hansen. Projektet er ikke afsluttet.
- Om skolificering af børnehaven. Projektleder Dil Bach, Århus universitet. Projektet er ikke afsluttet
- Forældres perspektiv på samarbejde der virker i dagtilbud. Projektleder Suzanne Krogh, Life lab. Projektet er ikke afsluttet

2011:

- Fortalerarbejder for børns rettigheder. Projektleder: Laura Emillie Buch (Ungdommens Røde Kors). Projektet er afsluttet.
- Klub 2300. Projektleder: Søren Østergård (Københavns Kommune, CUR, Ungdomsringen). Projektet er ikke afsluttet
- Daginstitutionens Ethos. Projektleder: Jan Simon Petersen, Søs Bayer, Søren Smidt, Unni Lind (FOA, UCC). Projektet er ikke afsluttet
- Børn i Klippekannten. Projektleder: Ida Wentzel Winther (Århus Universitet). Projektet er afsluttet
- Erfaringsudbredelse. Projektleder: Emillie Meldgaard Thomsen (Patriciahuset Esbjerg). Projektet er afsluttet
- Pædagogisk arbejde med socialt udsatte børn i ghettolignende boligområder. Projektleder: Niels Rosendahl Jensen (Århus Universitet). Projektet er afsluttet.

Samarbejdspartnere

Sektoren har i perioden haft et tæt samarbejde med **FOLA - Forældrenes Landsforening**. Vi har blandt andet samarbejdet om Børnemadsvalget i 2012, og i 2013 har vi, i forbindelse med Bureau 2000 undersøgelsen "Daginstitutionernes hverdag 2013", samarbejdet om en særlig undersøgelse af forældreindflydelsen i daginstitutionerne. Det fremgår blandt andet af undersøgelsen, at forældrene på trods af et stort engagement mangler reel indflydelse på de beslutninger der tages i daginstitutionerne.

Som nævnt i afsnittet om sektorens arbejde for bedre normeringer har vi haft et samarbejde med **BUPL**, om påvirkning af udmøntning af de 500 mio. kr.

Sektoren har i perioden 2010-2013 været inddraget i en række projekter, sat i gang af **Socialministeriet og senere Børne- og Undervisningsministeriet**. I april 2011 nedsatte Socialministeriet **Task Force om Fremtidens Dagtilbud**, der fik til opgave at finde og udbrede kendskabet til gode måder at arbejde med læring og inklusion på. Sektoren opfordrede medlemmerne af dagplejelederudvalget om at melde sig som besøgskommuner. Task Forcen besøgte 8 daginstitutioner og Vejen Dagpleje i august 2011, og var meget begejstrede for den pædagogiske kvalitet af arbejdet i dagplejen. Den endelige afrapportering af Task Forcens arbejde lå klar i maj 2012, og deres anbefalinger og konklusioner er bragt ind i **Udviklingsprogrammet Fremtidens Dagtilbud**, hvor Børn- og Undervisningsministeriet har afsat 25 mio. kr. til at forbedre børns trivsel og læring i dagtilbud. Udviklingsprogrammets mål skal ses i forlængelse af ministeriets **Ny Nordisk Skole**, som er et forandringsprojekt for dagpleje, vuggestuer, børnehaver, grundskoler, fritidstilbud og ungdomsuddannelser.

Sektoren har deltaget i en række arbejdsgrupper blandt andet i en følgegruppe til To-sprogs Task Forcens arbejde, udviklingen af EMU, IT i folkeskolen og inklusion i dagtilbud.

Sektoren har i perioden haft et godt samarbejde med **Danmarks Evalueringsinstitut, EVA**. Der holdes, med jævne mellemrum, fælles møder, hvor der udveksles idéer og forslag til forsknings- og udviklingsprojekter og nye udgivelser. Sektoren er også repræsenteret i EVAs repræsentantskab.

Sektorens samarbejde med **Børne- og Kulturchefforeningen** har de sidste par år begrænset sig til gensidig deltagelse hinandens konferencer, men der er nu taget initiativ til en fælles drøftelse af bud på dagplejens fremtid.

Sammen med DCUM og en række andre organisationer, herunder Børnerådet, SL og BUPL har sektoren fået udarbejdet og underskrevet en **Trivselseklæring** for Dagtilbud og oprettet en hjemmeside, hvor dagtilbud kan finde inspiration til at arbejde med børnenes trivsel.

I marts 2013 deltog sektorbestyrelsen, sammen med repræsentanter for fagforbund i Norge, Sverige og Finland, i en **KNS konference** i Oslo der havde overskriften "Hvad er omsorg for børn blevet til? Socialpolitik eller uddannelsespolitik?". En konference hvor der blev udvekslet meget viden om, hvordan vi har organiseret dagtilbuddene i de nordiske lande.

Medlemstal og organisation

Det er **ikke lykkedes at indfri sektorens mål om at sikre en medlemsfremgang i perioden**. Tværtimod er medlemstallet faldet kraftigt. Fra 48.322 erhvervsaktive medlemmer pr. 30. november 2010 til 46.198 pr. 31. juli 2013. Den negative udvikling i medlemstallet er sket på trods af, at der generelt er brugt mange kræfter på organiseringsarbejdet, og skal i høj grad ses i lyset af, at der er nedlagt ca. 8.013 omregnet fuldtidsstillinger (april 2010-april 2013) på sektorens overenskomstområder i perioden.

FOAs særlige skole-elevindsats har bidraget til at sikre en **vækst i antallet af organiserede pædagogisk assistentelever** på ca. 57 % i perioden fra november 2010 til juli 2013.

I perioden er der også gennemført et **fælles organiseringsprojekt rettet mod omsorgsmedhjælperne** mellem sektoren, forbundets organiseringssteam og fire lokale sektorer. Effekten af projektet afspejles tydeligt i en forbedring af organisationsprocenten, der ligger et stykke over udviklingen på omsorgsmedhjælperområdet i de øvrige FOA afdelinger.

Se i øvrigt den særskilte folder "Værd at vide om medlemstal", som omdeles på selve årsmødet med de nyeste tal.

Der har været en **positiv udvikling i faggruppearbejdet**, hvor der bl.a. gennem en årlig konference med de faglige udvalg er sikret en bedre kommunikation og koordinering af arbejdet. Blandt andet har de faglige udvalg arbejdet en del med faggruppelandsmødernes indhold og form. Derudover er der blevet etableret sider til de enkelte faggrupper på foa.dk.

Der har været et **godt og konstruktivt samarbejde i sektorbestyrelsen**, og der er i perioden blevet arbejdet med at styrke kontakten mellem den centrale og de lokale sektorer gennem løbende afholdelse af møder for sektorformænd og sektoransvarlige. Der har i foråret 2013 for første gang været afholdt en fælles konference mellem sektorbestyrelsen og de lokale sektorformænd og sektoransvarlige, og der er i perioden blevet etableret et elektronisk fællesskab på FOA-Net for lokale sektorformænd og sektoransvarlige, hvor der kan lægges lokale aftaler ind og foregå andre former for videndeling.

I forbindelse med etableringen af en **ny forbrugergruppestruktur i Pensam** har sektoren i høj grad prioriteret at skabe en bedre sammenhæng mellem arbejdet på pensionsområdet og sektorens arbejde i øvrigt. Den nye forbrugergruppes sammensætning med et stort antal lokale sektorformænd og andre tillidsvalgte afspejler klart den fælles prioritering af arbejdet med pensionsspørgsmål.

Staunings Plads 1-3
1790 København V

Tlf.: 46 97 26 26
www.foa.dk